

การสำรวจและวินิจฉัยชนิดของลูกน้ำยุงและยุงพาหะนำโรคในมหาวิทยาลัย
SURVEY AND IDENTIFICATION OF MOSQUITO LARVA AND MOSQUITO VECTOR IN
UNIVERSITY

พัศตร์พิมล มหรรณพ* สุนทร พิมพินนท์** พรวิภา เย็นใจ*

บทคัดย่อ

การสำรวจและวินิจฉัยชนิดของลูกน้ำยุง ในตัวอาคารและบริเวณคูน้ำด้านหน้าคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี 11 จุดสำรวจ และ ยุงพาหะตัวเต็มวัยพาหะนำโรคบริเวณภายในอาคารคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี 18 จุดสำรวจ ในเดือนเมษายน 2559 โดยการใช้ชุดเก็บลูกน้ำยุง ชุดเก็บยุงตัวเต็มวัย และชุดวินิจฉัยชนิดยุงในห้องปฏิบัติการ ผลการวินิจฉัยลูกน้ำยุง และยุงตัวเต็มวัยในห้องปฏิบัติการปรสิตวิทยาและกีฏวิทยา พบลูกน้ำยุงลายชนิด *Aedes aegypti* จาก 2 จุดสำรวจ จำนวน 9 ตัว ในตัวอาคาร แต่ไม่พบลูกน้ำยุงลาย *Aedes aegypti* และลูกน้ำยุงชนิดอื่นในบริเวณคูน้ำที่ด้านหน้าของคณะสาธารณสุขศาสตร์ ส่วนผลการสำรวจวินิจฉัยยุงตัวเต็มวัย พบยุงรวมทั้งหมด จำนวน 45 ตัว ได้แก่ ยุงชนิด *Aedes albopictus* จำนวน 1 ตัว และยุงชนิด *Culex gelidus* จำนวน 1 ตัว ชนิด *Culex quinquefasciatus* จำนวน 43 ตัว ในบริเวณอาคารสำนักงาน จากการสำรวจครั้งนี้ไม่พบลูกน้ำยุง *Aedes albopictus*, *Culex gelidus*, และ *Culex quinquefasciatus* และไม่พบยุงตัวเต็มวัย *Aedes aegypti*

คำสำคัญ: ชนิดลูกน้ำยุง, ยุงตัวเต็มวัยพาหะนำโรค

Abstract

Survey and identification of the mosquito larva from 11 survey points in the building and the ponds in front of the Faculty of Public Health, Bangkokthonburi University and adult mosquito from 18 survey points in the building were done in April 2016, by using mosquito larva and adult mosquito collecting set, and laboratory diagnostic set in the parasitology and entomological laboratory. It was found that there two survey points had nine larval mosquito of *Aedes aegypti* but mosquito larva of *Aedes aegypti* and other species of mosquito larva were not found in the pond. For the total adult 45 adult mosquito found in

* คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

** คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

the building, these were one *Aedes albopictus*, one *Culex gelidus* and forty three numbers of *Culex quinquefasciatus*. From this survey, the larvae of *Aedes albopictus*, *Culex gelidus*, and *Culex quinquefasciatus* including *Aedes aegypti* adult were not found.

Keywords : mosquito larva, adult mosquito vector

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุงเป็นพาหะนำโรคติดต่อผ่านพาหะ (vector-borne diseases) ที่สำคัญหลายโรคที่เป็นปัญหาทางสาธารณสุข ได้แก่โรค ไข้เหลือง (yellow fever) ไข้เลือดออกและไข้เด็งกี (dengue hemorrhagic fever/DHF and dengue fever) โรคชิคุนคุนยา (chikungunya) โรคมาลาเรีย (malaria) โรคไข้สมองอักเสบ (japanese encephalitis) และโรคฟิลาเรียซิส (filariasis) (สุภัทร สุจริต 2531) เป็นต้น ซึ่งโรคติดต่อต่างๆเหล่านี้ มียุงสายพันธุ์หรือชนิดต่างๆกันที่เป็นพาหะนำโรคเฉพาะ และจะมีความหลากหลายตามลักษณะทางนิเวศวิทยา ที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ และภาวะโลกร้อน ที่จะมีผลต่อวงจรชีวิตของยุงพาหะ และเชื้อโรคติดต่อ อย่างไรก็ตามการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นในมนุษย์ รวมทั้งสัตว์ จะมีเรื่องของภูมิคุ้มกัน ธรรมชาติ การดูแล สุขภาพ และการป้องกันตนเองจากความเสี่ยงของการติดโรค ทั้งของตนเอง และชุมชนรอบข้างมาเกี่ยวข้องด้วย

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร จัดเป็นเขตพื้นที่นอกเมือง บริเวณด้านหน้าอาคารของคณะมีคูน้ำที่เสี่ยงต่อการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงพาหะนำโรค และในบริเวณอาคารของคณะจะมีมุมอับที่อาจมียุงตัวเต็มวัยอาศัยอยู่ได้ นอกจากนี้บริเวณบางพื้นที่ภายในและรอบนอกมหาวิทยาลัยยังมีลักษณะขานเมือง ดังนั้นอาจเป็นแหล่งเสี่ยงต่อการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงพาหะนำโรคได้ ทำให้เกิดการกระจายโรคติดต่อที่ติดต่อทางยุงพาหะได้ ได้แก่ โรคไข้เลือดออก (dengue haemorrhagic fever หรือ DHF) และโรคอื่นๆ เช่นไข้สมองอักเสบเจอี (Japanese encephalitis) โรคชิคุนคุนยา (chikungunya) เพื่อเป็นการเฝ้าระวังและลดความเสี่ยงการเกิดโรคติดต่อ จึงควรมีการสำรวจชนิดลูกน้ำยุง และ ยุงพาหะนำโรค ที่บริเวณในอาคารสำนักงาน (ห้องน้ำ ห้องเรียน ห้องกิจกรรมนักศึกษา และบริเวณใต้บันไดในตัวอาคารของคณะสาธารณสุขศาสตร์) และบริเวณคูน้ำด้านหน้าคณะสาธารณสุขศาสตร์

ยุงพาหะนำโรคและระบาดวิทยาการกระจายโรค

ยุงมีหลายชนิด ได้แก่ *Anopheles spp* ยุงพาหะนำโรคมาลาเรีย (malaria), *Culex spp.* ยุงพาหะนำโรคฟิ ลาริซิส (filariasis) ไข้สมองอักเสบเจอี (Japanese encephalitis) และโรคชิคุนคุนยา, *Aedes spp* ยุงพาหะนำโรคไข้เลือดออก เดงกี (dengue hemorrhagic fever and dengue fever) และ ชิคุนคุนยา, *Mansonia spp* เป็นยุงพาหะนำโรคฟิลาเรียซิส (filariasis) ยุงต่างชนิดจะแพร่กระจายเชื้อโรคติดต่อต่างกันไป ยุงลาย (*Aedes*) เป็นยุงพาหะนำโรค ที่สำคัญในประเทศไทย มีอยู่ 2 ชนิด คือ *Aedes aegypti* (ยุงลายบ้าน) พบในเมือง นำโรคไข้เลือดออก ยุง *Aedes albopictus* (ยุงลายสวน) พบในเขตชนบท หรือ

ในเมื่องที่มีต้นไม้มากหรือในสวน เป็นพาหะนำโรคไข้เลือดออกได้เช่นกัน ยุงชนิดนี้ ตัวเต็มวัยเพศเมีย จะออกหากินเลือดในเวลากลางวัน และจะวางไข่ในภาชนะที่มีน้ำ เช่น โถงน้ำที่ไม่มีฝาปิด แจกันดอกไม้ งานรองขาตู้ หรือ ยางรถยนต์เก่า เป็นต้น วงจรชีวิตของยุงลายมีระยะการเจริญเติบโตตั้งแต่ไข่จนถึงตัวเต็มวัยใช้ระยะเวลา 2 สัปดาห์ หรือ 9-14 วัน โรคไข้เลือดออก (dengue haemorrhagic fever หรือ DHF) เกิดจากเชื้อไวรัสเดงกี (dengue virus) ซึ่งเป็น RNA virus มี 4 ชนิด (serotypes) ได้แก่ DEN 1, DEN 2, DEN 3 และ DEN 4 ผู้ที่ได้รับเชื้อจะป่วยโรคไข้เลือดออกได้ 4 ครั้ง และมีภูมิคุ้มกันตลอดชีวิตจากแต่ละ serotype ความสำคัญในการป้องกันโรคไข้เลือดออกจึงอยู่ที่การควบคุมยุงพาหะเป็นมาตรการหลัก (อุษาวดี ถาวรระ และ คณะ 2553, อติศักดิ์ ภูมิรัตน์ 2556)

โรคไข้เลือดออกติดต่อกันได้โดยมียุงลายบ้าน (*Aedes aegypti*) และยุงลายสวน (*Aedes albopictus*) (ภาพที่ 1) เป็นพาหะนำโรคที่สำคัญ โดยยุงตัวเมียที่กัดเวลากลางวัน และดูดเลือดคนเป็นอาหารจะกัดดูดเลือดผู้ป่วยซึ่งในระยะไข่สูงจะเป็นระยะมีไวรัสอยู่ในกระแสเลือดเชื้อไวรัสจะเข้าสู่กระเพาะอาหารของยุง เข้าไปอยู่ในเซลล์ที่ผนังกระเพาะอาหารและเพิ่มจำนวนมากขึ้น แล้วออกมาจากเซลล์ผนังกระเพาะอาหาร เดินทางเข้าสู่ต่อมน้ำลายพร้อมที่จะเข้าสู่คนที่ถูกกัดในครั้งต่อไป ระยะฟักตัวในยุงนี้ประมาณ 8-10 วัน เมื่อยุงตัวนี้ไปกัดคนอื่นอีกก็จะปล่อยเชื้อไวรัสไปยังผู้ที่ถูกกัดได้ เมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกายคน ก็จะทำให้เกิดอาการของโรคได้ จึงมีคำถามการวิจัย ว่าในคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพจะมีลูกน้ำยุง และยุงพาหะนำโรคหรือไม่ ซึ่งอาจจะเป็นความเสี่ยงในการกระจายเชื้อโรคได้ ดังนั้นการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจชนิดลูกน้ำยุงและยุงพาหะนำโรค ในบริเวณคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ภาพที่ 1. ตัวอย่างยุงตัวเต็มวัย ภาพซ้ายแสดงยุงลายบ้าน และ ภาพขวายุงลายสวน

ที่มาภาพ : <http://www.clubaroy.com/home/contents/detail/594>

ขอบเขตและกรอบแนวคิดในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจชนิดลูกน้ำยุงในคูน้ำ ด้านหน้าของคณะสาธารณสุขศาสตร์ และยุงพาหะนำโรค บริเวณในตัวอาคาร ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องกิจกรรม และบริเวณใต้บันได ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ผลงานวิจัยทำให้ทราบชนิดสายพันธุ์ยุง และลูกน้ำยุงที่จะทำให้สามารถประเมินความเสี่ยงของการ

แพร่กระจายโรคติดต่อทางยุงพาหะนำโรคเชื้อมาสู่บุคคลากรอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา บุคคลอื่น ใกล้เคียงพื้นที่ศึกษา ภายในคณะสาธารณสุขศาสตร์ และมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

วิธีวิจัย

การเก็บตัวอย่างยุงตัวเต็มวัยและการจำแนกชนิด

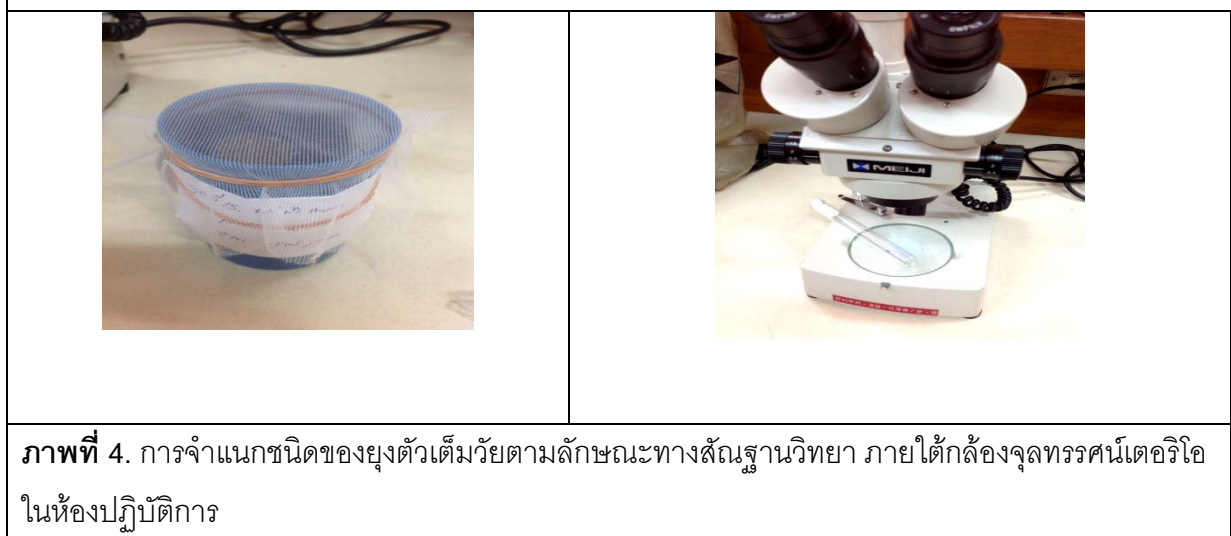
การเก็บลูกน้ำยุง ช่วงเดือนเมษายน 2559 โดยใช้ สวิงช้อนลูกน้ำจากแหล่งน้ำจากจุดสำรวจ ในอาคาร แล้วใช้ชุดสายยางดูดลูกน้ำยุงใส่ขวดเก็บลูกน้ำยุง (ดังแสดงไว้ในภาพที่ 2) นำไปวินิจฉัยชนิดยุงตามลักษณะทางสัณฐานวิทยา โดยใช้ Key morphology (Rattnarithikul R 2010) และกล้องจุลทรรศน์ ในห้องปฏิบัติการภาควิชาปรสิตวิทยาและกีฏวิทยา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การเก็บตัวอย่างยุงตัวเต็มวัยในแต่ละจุดที่สำรวจ ช่วงเดือนเมษายน 2559 โดยใช้สวิงโฉบแล้วใช้ aspirator ในการดูดใส่ กระบอกพลาสติก ซึ่งใช้สำหรับเก็บตัวอย่างยุงตัวเต็มวัยแล้วทำการบันทึกผลสำรวจ รวมถึงสภาพแวดล้อมและลักษณะของพื้นที่ของแต่ละจุด บันทึกและในกระบอกพลาสติกเก็บยุงตัวเต็มวัย เมื่อได้ยุงมาแล้วนำไปจำแนกชนิดและนับจำนวนยุงที่เก็บมาโดยแยกชนิดยุงตามลักษณะทางสัณฐานวิทยา โดยใช้ Key morphology (Rattnarithikul R 2010) และกล้องจุลทรรศน์สเตอริโอ ที่ห้องปฏิบัติการภาควิชาปรสิตวิทยาและกีฏวิทยา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ดังแสดงไว้ในภาพที่ 3 และ ภาพที่ 4)

ภาพที่ 3. การเก็บยุงตัวเต็มวัยในพื้นที่ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ภาพที่ 4. การจำแนกชนิดของยุงตัวเต็มวัยตามลักษณะทางสัณฐานวิทยา ภายใต้กล้องจุลทรรศน์เตอริโอในห้องปฏิบัติการ

ผลการศึกษาวิจัย

ผลการสำรวจโดยเก็บตัวอย่างลูกน้ำยุง จากจำนวนจุดสำรวจทั้งหมด 11 จุด ในตัวอาคารและคู้มน้ำ ด้านหน้าคณะสาธารณสุขศาสตร์ พบว่ามี 2 จุดสำรวจ ที่พบลูกน้ำยุง 1 ชนิด ได้แก่ ลูกน้ำยุง *Ae. Aegypti* รวมจำนวน 9 ตัว แต่ไม่พบลูกน้ำยุงชนิดใดเลยในคู้มน้ำด้านหน้าของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี (ดังแสดงผลในตารางที่ 1 และตารางที่ 2) ผลการสำรวจเก็บตัวอย่างยุงตัวเต็มวัย จากบริเวณจุดต่างๆในพื้นที่ภายในอาคาร ทั้งหมด 18 จุด พบยุงตัวเต็มวัย จำนวน 10 จุดสำรวจ รวมทั้งหมด 45 ตัว โดยจำแนกตามชนิดดังนี้คือ *Ae. aegypti* จำนวน 1 ตัว, *Cx. gelidus* จำนวน 1 ตัว และยุง *Cx. quinquefasciatus* จำนวน 43 ตัว (ดังแสดงในตารางที่ 3 และตารางที่ 4)

ตารางที่ 1. จุดสำรวจลูกน้ำยุงบริเวณพื้นที่ในคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

จุดที่	ชื่อห้องและสถานที่	สภาพสิ่งแวดล้อม	ผลสำรวจ
1	ห้องนำหญิง ชั้น 1	แจกันต้นไม้ในห้องนำนักศึกษาหญิง ชั้น 1	ไม่พบ
2	ห้องนำหญิง ชั้น 1	ถังใส่น้ำในห้องหญิง ชั้น 1	พบ
3	ห้องนำชาย ชั้น 1	แจกันต้นไม้ในห้องนำนักศึกษาชาย ชั้น 1	ไม่พบ
4	ห้องนำห้องพักผู้บริหาร	ห้องนำภายในห้องพักผู้บริหาร	ไม่พบ
5	ห้องนำหญิง ชั้น 2	ห้องนำนักศึกษาหญิง ชั้น 2	ไม่พบ
6	ห้องนำชาย ชั้น 2	ห้องนำนักศึกษาชาย ชั้น 2	พบ
7	ทางเข้าอาคาร ชั้น 1	ท่อระบายน้ำบริเวณหน้าทางเข้าอาคาร	ไม่พบ
8	ห้องพักอาจารย์ ชั้น 2	แจกันใส่ต้นดอกไม้ในห้องพักอาจารย์ ชั้น 2	ไม่พบ
9	คูน้ำหน้าคณะฯ จุดที่ 1	คูน้ำหน้าคณะฯ ได้สะพานข้าม	ไม่พบ
10	คูน้ำหน้าคณะฯ จุดที่ 2	คูน้ำบริเวณกึ่งหันหน้าด้านทิศใต้	ไม่พบ
11	คูน้ำหน้าคณะฯ จุดที่ 2	คูน้ำบริเวณกึ่งหันหน้าด้านทิศเหนือ	ไม่พบ

ตารางที่ 2. ชนิดและจำนวนของลูกน้ำยุงที่พบในแต่ละจุดสำรวจ

จุดที่พบ	ชนิดของลูกน้ำยุงพาหะ					จำนวน (ตัว)
	<i>Ae.aegypti</i>	<i>Ae.albopictus</i>	<i>Cx.gelidus</i>	<i>Cx.quinquefasciatus</i>	<i>Cx.spp.</i>	
2	7	-	-	-	-	7
6	2	-	-	-	-	2
รวม	9					9

หมายเหตุ *Ae.aegypti* = *Aedes aegypti* *Ae.albopictus* = *Aedes albopictus* *Cx.gelidus* = *Culex gelidus* *Cx.quinquefasciatus* = *Culex quinquefasciatus* *Cx.spp.* = *Culex spp.*

ตารางที่ 3. จุดสำรวจยุงตัวเต็มวัย บริเวณพื้นที่อาคารของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ธนบุรี

จุดที่เก็บ	ชื่อห้องและสถานที่	สภาพสิ่งแวดล้อม	ผลสำรวจ
1	ห้องเรียน(10-104)	ห้องเรียนสำหรับนักศึกษาขนาดกลาง	พบ
2	ห้องเรียน(10-105)	ห้องเรียนสำหรับนักศึกษาขนาดกลาง	ไม่พบ
3	ห้องสโมสรนักศึกษา(10-107)	ห้องสโมสรนักศึกษาสำหรับทำกิจกรรมและเก็บอุปกรณ์	พบ
4	ห้องนำหญิง ชั้น 1	ห้องนำนักศึกษาหญิง ชั้น 1	พบ
5	ห้องนำชาย ชั้น 1	ห้องนำนักศึกษาชาย ชั้น 1	พบ
6	ถังขยะหน้าห้องนำ ชั้น 1	ถังขยะหน้าห้องนำบริเวณทางเดิน	พบ

7	ห้องทำงานผู้บริหาร	ห้องทำงาน	ไม่พบ
8	ห้องน้ำในห้องทำงานผู้บริหาร	ห้องน้ำภายในห้องทำงาน	ไม่พบ
9	ถังขยะหน้าห้องทำงานผู้บริหาร ชั้น 1	ถังขยะหน้าห้องทำงานผู้บริหาร บริเวณทางเดิน	พบ
10	ห้องแม่บ้านไต้บันได ชั้น 1	ห้องพักแม่บ้านและเก็บอุปกรณ์ต่างๆไต้บันไดหน้าห้องทำงานผู้บริหาร	พบ
11	บริเวณถังขยะทางเดิน ชั้น 2	ถังขยะบริเวณทางเดิน ชั้น 2	พบ
12	ห้องประชุม ชั้น 2(10-202)	ห้องประชุมประจำคณะฯ	ไม่พบ
13	ห้องทำงานอาจารย์(10-203)	ห้องทำงานอาจารย์ประจำคณะ	ไม่พบ
14	ห้องเรียน(10-210)	ห้องเรียนสำหรับนักศึกษาขนาดกลาง	ไม่พบ
15	ห้องน้ำหญิง ชั้น 2	ห้องน้ำนักศึกษาหญิง ชั้น 2	พบ
16	ห้องน้ำชาย ชั้น 2	ห้องน้ำนักศึกษาชาย ชั้น 2	พบ
17	ทางเข้าอาคาร ชั้น 1	บริเวณห้องโถงบริเวณประตูทางเข้าอาคาร	ไม่พบ
18	บริเวณใต้สะพาน	ใต้สะพานข้ามคลองหน้าคณะสาธารณสุขศาสตร์	ไม่พบ

ตารางที่ 4. ชนิดและจำนวนของยุงตัวเต็มวัยที่สำรวจพบในแต่ละจุดสำรวจ

จุดที่พบ	ชนิดของยุงพาหะ					จำนวน (ตัว)
	<i>Ae.aegypti</i>	<i>Ae.albopictus</i>	<i>Cx.gelidus</i>	<i>Cx.quinquefasciatus</i>	<i>Cx.spp.</i>	
1	-	-	-	1	-	1
3	-	-	-	4	-	4
4	-	-	-	9	-	9
5	-	-	1	-	-	1
6	-	-	-	1	-	1
9	-	-	-	1	-	1
10	-	-	-	16	-	16
11	-	-	-	6	-	6
15	-	-	-	3	-	3
16	1	-	-	2	-	3
รวม	1	0	1	43	0	45

หมายเหตุ *Ae.aegypti* = *Aedes aegypti* *Ae.albopictus* = *Aedes albopictus* *Cx. gelidus* = *Culex gelidus* *Cx.quinquefasciatus* = *Culex quinquefasciatus* *Cx.spp.* = *Culex spp.*

สรุปผลวิจัยและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการสำรวจลูกน้ำยุง ไม่พบลูกน้ำยุงพาหะนำโรคชนิดใดในบริเวณคูน้ำด้านหน้าคณะสาธารณสุขศาสตร์ เนื่องจาก ทางมหาวิทยาลัยได้จัดให้มีกั้นน้ำและเปิดทำงานตลอดวันจึงทำให้น้ำมีคุณภาพดีและมีการเคลื่อนไหวถ่ายออกซิเจนอยู่เสมอ จึงไม่พบลูกน้ำยุงพาหะนำโรคทุกชนิดเป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดความเสี่ยงต่อการกระจายโรคผ่านยุงพาหะนำโรค อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจได้พบยุง *Aedes aegypti* (ยุงลายบ้าน) ที่ในตัวอาคาร บริเวณห้องน้ำชายและห้องน้ำหญิง ยุงตัวเต็มวัยของยุงชนิดนี้เป็นพาหะนำโรคไข้เลือดออก ดังนั้นจึงยังอาจเป็นความเสี่ยงการกระจายโรคที่อาจเกิดขึ้นได้ ถ้ามีเชื้อโรคไข้เลือดออก หรือมีผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก ในบริเวณข้างเคียง แต่ยุงโตเต็มวัยเพศเมียซึ่งดูดเลือดเท่านั้นจะทำให้เกิดแพร่เชื้อโรคได้

ผลการสำรวจยุงโตเต็มวัยที่ในตัวอาคารพบยุง *Aedes albopictus* (ยุงลายสวน), *Culex gelidus* และ *Culex quinquefasciatus* แต่ไม่พบยุงเต็มวัย *Aedes aegypti* (ยุงลายบ้าน) ซึ่งเป็นยุงพาหะนำโรคไข้เลือดออกในเมือง และนำโรคโรคชิคุนกุนยา (chikungunya) ในประเทศไทย ส่วนยุงลายสวน *Aedes albopictus* นำไข้เลือดออกในพื้นที่ชนบทนอกเมือง หรือพื้นที่ในเมืองที่มีต้นไม้มาก ยุงรำคาญ *Culex quinquefasciatus* เป็นพาหะนำโรคแบนโครอฟเตียนฟีลาเรียซิส (bancroftian filariasis) ยุงชนิดนี้หากินกลางคืน (อุษาวดี ถาวรระ และคณะ 2553) และสามารถนำโรคโรคชิคุนกุนยา (chikungunya) ในประเทศไทยได้ (สุภัทร สุจจริต 2531) ยุง *Culex gelidus* เป็นพาหะนำโรคไข้สมองอักเสบเจอี (Japanese encephalitis) (สุภัทร สุจจริต 2531) ในการวิจัยสำรวจครั้งนี้ไม่พบยุงตัวเต็มวัยชนิดอื่นที่เป็นพาหะนำโรคควรมีการสำรวจเพิ่มเติมที่บริเวณอื่นของมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

กิตติกรรมประกาศ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ที่ได้สนับสนุนงบประมาณในการวิจัย ขอขอบคุณคณะสาธารณสุขศาสตร์ ที่ได้อนุมัติให้มีการดำเนินงานวิจัย ขอขอบคุณ รศ. ระวีวรรณ แสงฉาย คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลำศักดิ์ ชวณิชย์ รองคณบดีฝ่ายบริหารและวิชาการ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ที่ได้อนุญาตให้เก็บข้อมูลตัวอย่างวิจัย ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประยุทธ์ พุทธิรักษ์กุล หัวหน้าภาควิชาปรสิตวิทยา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้เอื้อเฟื้อห้องปฏิบัติการเพื่อวินิจฉัยลูกน้ำยุงและยุงตัวเต็มวัยพาหะนำโรค

เอกสารอ้างอิง

Rattanarithikul R. 2010. Illustrated keys to the mosquitoes of Thailand VI. Tribe Aedini.

สุภัทร สุจจริต, ประมวลมาลย์ สุจจริต. 2531. กีฏวิทยาการแพทย์. พิเศษฐ์การพิมพ์. หน้า 233, 229, 261, 268, 768

อดิศักดิ์ ภูมิลรัตน์, มธุรส ทิพยมงคลกุล. 2553. โรคเด็กและการเฝ้าระวังควบคุมยุงพาหะนำโรคในประเทศไทย. เอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาไข้เลือดออก ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 6-8 สิงหาคม 2556. โรงแรมอินทราวิวัฒน์กรุงเทพมหานคร อุษาวดี ถาวรระ , อภิวิทย์ ธวัชสิน, จักรวาล ชมภูศรี, พายุ ภัคดีนวน. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ชีววิทยา นิเวศวิทยา และการควบคุม ยุงใน
ประเทศ

ไทย. บริษัท หนังสือดีวัน จำกัด : พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2553 (ฉบับปรับปรุง).

<http://www.clubaroy.com/home/contents/detail/594>